

Forum

Aktywności OWES

Spotkanie sieciujące OWES
13 czerwca 2018 roku
Warszawa, Hotel Warsaw Plaza

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Nadawanie statusu PS w ujęciu praktycznym (warsztat case study)

**Fundusze
Europejskie**
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Podstawy formalne nadawania i posiadania statusu PS

- ❑ Krajowy Program Ekonomii Społecznej
- ❑ Wytyczne CT9 (Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 – z 2015 roku, z 2016 roku, z 2018 roku)
- ❑ Rekomendacje w zakresie weryfikacji statusu przedsiębiorstwa społecznego z 26 kwietnia 2017 r.
- ❑ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych

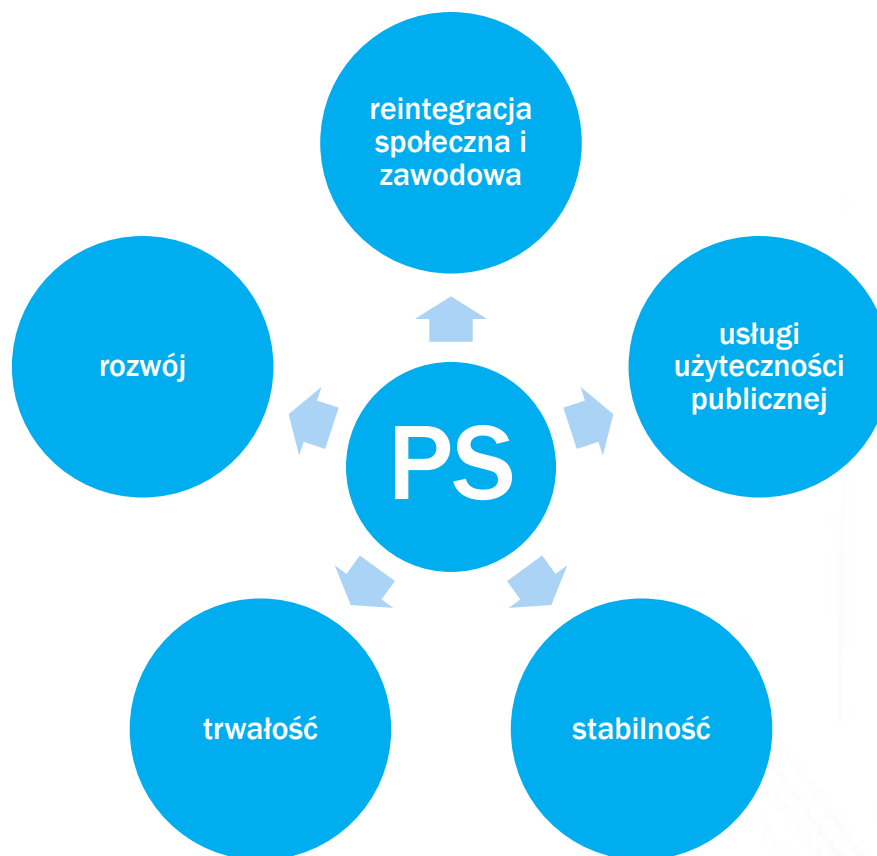

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Relacje pomiędzy KPRES, Wytycznymi i zaleceniami

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

podmiot prowadzący działalność gospodarczą,
wyodrębniony pod
względem organizacyjnym i rachunkowym

celem działalności gospodarczej jest integracja społeczna i
zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
lub świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej,
przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych

nie rozdziela zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy
udziałowców

jest zarządzany na zasadach demokratycznych lub co
najmniej konsultacyjno-doradczych z udziałem
pracowników i innych interesariuszy, a wynagrodzenia
kadry są ograniczone limitami

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Wytyczne CT9 z 9 stycznia 2018 roku

podmiot prowadzący działalność gospodarczą, wyodrębniony pod względem organizacyjnym i rachunkowym

celem działalności gospodarczej jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej, przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych

nie rozdziela zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców

jest zarządzany na zasadach demokratycznych lub co najmniej konsultacyjno-doradczych z udziałem pracowników i innych interesariuszy, a wynagrodzenia kadry są ograniczone limitami

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Wytyczne CT9

PS

jest podmiotem wyodrębnionym pod względem organizacyjnym i rachunkowym, prowadzącym

działalność gospodarczą zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym lub

działalność odpłatną pożytku publicznego w rozumieniu art. 8 ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, lub

działalność oświatową w rozumieniu art. 170 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, z późn. zm.), lub

działalność kulturalną w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 862),

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Wyodrębnienie organizacyjne i księgowe - pytania

- **Czy rzeczywiście należy wpisywać w statut założenia wyodrębnienia? Z ustawy wynika np. że stowarzyszenie jest wyodrębnioną jednostką, czy to jest wystarczające?**
- **Wynika to z formy prowadzenia przedsiębiorstwa?? W Polsce nie ma możliwości prowadzenia działalności bez wyodrębnienia względem organizacyjnym i rachunkowym!**
- **Jest to wymagane tylko w przypadku terenowej jednostki organizacyjnej Stowarzyszenia posiadającej odrębną osobowość prawną:**
- Art. 10a. 1. Stowarzyszenie może tworzyć terenowe jednostki organizacyjne.
- **3. Jeżeli statut stowarzyszenia tak stanowi, terenowa jednostka organizacyjna może uzyskać osobowość prawną. W takim przypadku statut stowarzyszenia określa: 1) warunki, które muszą być spełnione, aby mogła ona uzyskać osobowość prawną; 2) zasady gospodarowania majątkiem; 3) sposób reprezentowania, w szczególności zaciągania zobowiązań majątkowych oraz zawierania umów z członkami jej zarządu; 4) szczegółowe zasady likwidacji.**

Cel

integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób wyrażona poziomem zatrudnienia (50 lub 30%)

realizacja usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 lub usług wychowania przedszkolnego w przedszkolach lub w innych formach wychowania przedszkolnego + zatrudnienie min. 20% osób zagrożonych wykluczeniem

osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

osób bezrobotnych

absolwentów CIS i KIS

osób ubogich pracujących

osób opuszczających młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii

osób opuszczających zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Przykładowe zapisy w dokumentach stanowiących PS

Spółdzielnia socjalna:

Celem Spółdzielni jest:

- reintegracja społeczna i zawodowa członków oraz pracowników Spółdzielni;
- prowadzenie działalności gospodarczej, działalności społecznie użytecznej w sferze zadań publicznych, działalności oświatowo – kulturalnej oraz działalności społecznej na rzecz swoich członków i pracowników oraz ich środowiska lokalnego, jak również realizacja usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym oraz realizacja zadań o charakterze użyteczności publicznej (powierzanych Spółdzielni przez jej członków oraz jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne)

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Przykładowe zapisy w dokumentach stanowiących PS

Spółka z o. o.

- Celem działalności spółki jest: _____
- 1) prowadzenie działalności gospodarczej dla realizacji kompleksowych zadań społecznych związanych z podejmowaniem wszelkiej aktywności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; _____
- 2) prowadzenie działalności społecznie użytecznej w sferze zadań pożytku publicznego w rozumieniu przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, której cele i zakres określa uchwała Zgromadzenia Wspólników; _____
- 3) realizacja usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej. _____

Przykładowe zapisy w dokumentach stanowiących PS

Stowarzyszenie/fundacja:

Celem Stowarzyszenia jest:

- aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy
- integracja i reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
- aktywizacja i rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami,
- pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Cel działalności - pytania

- *Czy cel działalności nie mógłby być rozszerzony o punkty z ustawy o działalności pożytku publicznego?*
- *Prowadzenie PS ma na celu umożliwienie samopomocy! Dlaczego ograniczać możliwości zarobkowania?*

Cel działalności przedsiębiorstwa społecznego został określony w KPRES i Wytycznych

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Przedsiębiorstwo społeczne nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Przykładowe zapisy w dokumentach stanowiących PS

Spółdzielnia socjalna:

Celem Spółdzielni jest:

- reintegracja społeczna i zawodowa członków oraz pracowników Spółdzielni;
- prowadzenie działalności gospodarczej, działalności społecznie użytecznej w sferze zadań publicznych, działalności oświatowo – kulturalnej oraz działalności społecznej na rzecz swoich członków i pracowników oraz ich środowiska lokalnego, jak również realizacja usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym oraz realizacja zadań o charakterze użyteczności publicznej (powierzanych Spółdzielni przez jej członków oraz jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne)

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Uchwała Nr 2/06/2018
z 1 czerwca 2018 roku

Walnego Zgromadzenia Spółdzielni Socjalnej .....
w sprawie podziału nadwyżki bilansowej za rok 2017

Walne Zgromadzenie Członków Spółdzielni Socjalnej ..... uchwala co następuje:

§ 1

W zgodzie z art. 10 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych, nadwyżkę bilansową za rok 2017 w wysokości ..... zł dzieli się następujący sposób:

1. Fundusz zasobowy - ..... zł;
2. Fundusz reintegracyjny (cele, o których mowa w art. 2 ust. 2 i 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych) - ..... zł;
3. Fundusz wzajemnościowy - ..... zł

§ 2

Do głosowania uprawnione były dwie osoby. Głosowały dwie osoby.

Za przyjęciem uchwały oddano dwa głosy, głosów przeciw nie było, nikt nie wstrzymał się od głosu.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sekretarz Walnego Zgromadzenia

Przewodniczący Walnego Zgromadzenia

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Brak podziału zysku/nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców - pytania

- *To akurat wynika z formy prowadzenia podmiotu! Skąd ta weryfikacja?*
- *Regulują to ustawy o spółdzielniach socjalnych, fundacjach, stowarzyszeniach. Jedynie Spółki mają taką furtkę!*

W przypadku fundacji, stowarzyszenia czy spółki nie ma regulacji ustawowych ograniczających podział nadwyżki bilansowej/zysku wyłącznie do zasad zgodnych z definicją PS – fundacja/stowarzyszenie/spółka mogą dzielić zysk/nadwyżkę bilansową inaczej niż jest to wskazane w definicji PS, pozostając fundacją/stowarzyszeniem/spółką nie będącą/ym PS

Przedsiębiorstwo społeczne jest zarządzane na zasadach demokratycznych, co oznacza, że struktura zarządzania PS lub ich struktura własnościowa opiera się na współzarządzaniu w przypadku spółdzielni, akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji pracowników, co podmiot określa w swoim statucie lub innym dokumencie założycielskim

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spółdzielnia socjalna

- **Art. 7a. 1.** W spółdzielniach socjalnych, których założycielami są osoby prawne lub w przypadku gdy liczba członków spółdzielni socjalnej jest mniejsza niż liczba pracowników niebędących członkami, zarząd jest obowiązany co najmniej raz w roku, nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego, przeprowadzić spotkanie konsultacyjne dotyczące informacji o działalności i sytuacji ekonomicznej spółdzielni oraz przewidywanych w tym zakresie kierunkach zmian.
- **2.** Wnioski ze spotkania konsultacyjnego przedstawione przez pracowników podlegają dyskusji na zebraniu zarządu. Zarząd jest obowiązany przedstawić pracownikom oraz walnemu zgromadzeniu pisemną informację o wykorzystaniu tych wniosków.
- **3.** Przedstawiciel pracowników niebędących członkami spółdzielni socjalnej posiada prawo głosu doradczego na walnym zgromadzeniu spółdzielni.
- **4.** Przedstawiciel, o którym mowa w ust. 3, nie może być członkiem spółdzielni i jest wybierany bezwzględną większością głosów podczas zebrania pracowników, w którym bierze udział co najmniej połowa pracowników niebędących członkami spółdzielni.
- **5.** Szczegółowe warunki i tryb przekazywania informacji, o których mowa w ust. 1, oraz przeprowadzania konsultacji z pracownikami określa regulamin przyjęty przez walne zgromadzenie spółdzielni.
- **6.** Przepisów ust. 1–5 nie stosuje się w przypadku powołania rady pracowników na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji (Dz. U. poz. 550, z 2008 r. poz. 584 oraz z 2009 r. poz. 805)

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Przykładowe zapisy w dokumentach stanowiących PS

Spółdzielnia socjalna:

- Do właściwości Walnego Zgromadzenia należy:
- .....
- .....
- .....
- uchwalenie regulaminu, o którym mowa w art. 7a ust. 5 ustawy o spółdzielniach socjalnych,

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Przykładowe zapisy w dokumentach stanowiących PS

Spółka

- 1) Zarząd jest obowiązany co najmniej raz w roku, nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego, przeprowadzić spotkanie konsultacyjne dotyczące informacji o działalności i sytuacji ekonomicznej Spółki oraz przewidywanych w tym zakresie kierunkach zmian.
- 2) Wnioski ze spotkania konsultacyjnego przedstawione przez pracowników podlegają dyskusji na zebraniu Zarządu. Zarząd jest obowiązany przedstawić pracownikom oraz Zgromadzeniu Wspólników pisemną informację o wykorzystaniu tych wniosków.
- 3) Przedstawiciel pracowników niebędących wspólnikami posiada prawo głosu doradczego na Zgromadzeniu Wspólników.
- 4) Przedstawiciel, o którym mowa w ust. 3, nie może być wspólnikiem i jest wybierany bezwzględną większością głosów podczas zebrania pracowników, w którym bierze udział co najmniej połowa pracowników niebędących wspólnikami.
- 5) Szczegółowe warunki i tryb przekazywania informacji, o których mowa w ust. 1, oraz przeprowadzania konsultacji z pracownikami określa regulamin przyjęty przez Zgromadzenie Wspólników.

Przykładowe zapisy w dokumentach stanowiących PS

Fundacja:

- 5) Zarząd jest obowiązany co najmniej raz w roku, nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego, przeprowadzić spotkanie konsultacyjne z pracownikami Fundacji, w przypadku ich zatrudniania przez Fundację, dotyczące informacji o działalności i sytuacji ekonomicznej Fundacji oraz przewidywanych w tym zakresie kierunkach zmian.
- 6) Wnioski ze spotkania konsultacyjnego przedstawione przez pracowników podlegają dyskusji na zebraniu zarządu. Zarząd jest obowiązany przedstawić pracownikom pisemną informację o wykorzystaniu tych wniosków.
- 7) Przedstawiciel pracowników niebędący członkiem Zarządu Fundacji posiada prawo głosu doradczego na posiedzeniu Zarządu, o którym powinien zostać poinformowany w trybie, o którym mowa w ust. 3. (*zaproszenie na zebranie Zarządu*).
- 8) Szczegółowe warunki i tryb przekazywania informacji, o których mowa w ust. 5, sposób powoływania przedstawiciela pracowników oraz przeprowadzania konsultacji z pracownikami określa regulamin przyjęty przez Fundatora.
- 9) Postanowienia ust. 5-8 niniejszego paragrafu mają zastosowanie w przypadku, gdy stan zatrudnienia w Fundacji będzie nie mniejszy niż 3 pracowników, zatrudnionych na umowę o pracę, umowy o pracę nakładczą, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, jeżeli jest to uzasadnione rodzajem działalności Fundacji

Przykładowe zapisy w dokumentach stanowiących PS

Stowarzyszenie

- 5) Zarząd jest obowiązany co najmniej raz w roku, nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego, przeprowadzić spotkanie konsultacyjne z pracownikami Stowarzyszenia nie będącymi członkami Stowarzyszenia, dotyczące informacji o działalności i sytuacji ekonomicznej Stowarzyszenia oraz przewidywanych w tym zakresie kierunkach zmian.
- 6) Wnioski ze spotkania konsultacyjnego przedstawione przez pracowników podlegają dyskusji na zebraniu Zarządu. Zarząd jest obowiązany przedstawić pracownikom pisemną informację o wykorzystaniu tych wniosków.
- 7) Przedstawiciel pracowników niebędący członkiem Zarządu Stowarzyszenia posiada prawo głosu doradczego na posiedzeniu Zarządu, o którym powinien zostać poinformowany w trybie, o którym mowa w ust. 3 (*zaproszenie na zebranie Zarządu*).
- 8) Szczegółowe warunki i tryb przekazywania informacji, o których mowa w ust. 5, sposób powoływania przedstawiciela pracowników oraz przeprowadzania konsultacji z pracownikami określa regulamin przyjęty przez Walne Zebranie Członków.
- 9) Postanowienia ust. 5-8 niniejszego paragrafu mają zastosowanie w przypadku, gdy stan zatrudnienia w Stowarzyszeniu będzie nie mniejszy niż 3 pracowników nie będących członkami Stowarzyszenia, zatrudnionych na umowę o pracę, umowy o pracę nakładczą, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, jeżeli jest to uzasadnione rodzajem działalności Stowarzyszenia.

Współdemokratyczne zarządzanie - pytania

- *Czy to można ograniczyć do formy podmiotu, np. wpisując jedynie „STOWARZYSZENIE”? Inaczej niż demokratycznie nie da się go zarządzać!?*
- *Czy w sytuacji kiedy weryfikujemy podmioty spółdzielni socjalnej i stowarzyszenia wystarczy wpisanie formy? Inaczej w sytuacji fundacji i spółki oczywiście??????*

KPRES i Wytyczne wskazują, że wymagana jest partycypacja pracowników – patrz cechy przedsiębiorstwa społecznego. Proponowane zapisy uwzględniają sytuację, kiedy pracownikami są wyłącznie członkowie stowarzyszenia, a także kiedy pracownikami są nie członkowie stowarzyszenia.

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Wynagrodzenia wszystkich pracowników, w tym kadry zarządzającej są ograniczone limitami, tj. nie przekraczają wartości, o której mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Przykładowe zapisy w dokumentach stanowiących PS

Wynagrodzenia kadry zarządzającej i pracowników są ograniczone limitami na podstawie uchwał walnego zgromadzenia, z tym zastrzeżeniem, że nie przekraczają one wartości, o której mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Przedsiębiorstwo społeczne zatrudnia w oparciu o umowę o pracę, spółdzielczą umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną (z wyłączeniem osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych, które prowadzą działalność gospodarczą) co najmniej trzy osoby w wymiarze czasu pracy co najmniej ¼ etatu, a w przypadku umów cywilnoprawnych na okres nie krótszy niż 3 miesiące i obejmujący nie mniej niż 120 godzin pracy łącznie przez wszystkie miesiące, przy zachowaniu proporcji zatrudnienia

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Zatrudnienie - pytania

- ***Czy statut osoby bezrobotnej jest ograniczony czasowo, czy można uznać że osoba która jest bezrobotna 1 dzień spełnia kryteria?***

Osoba bezrobotna jest osobą zagrożoną wykluczeniem społecznym wskazaną w definicji przedsiębiorstwa społecznego. Jej status w tym wypadku nie jest ograniczony czasowo. Osoba, która jest bezrobotna jeden dzień spełnia kryteria wskazane w definicji przedsiębiorstwa społecznego.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Zatrudnienie - pytania

- ***co w sytuacji osób wykwalifikowanych, tak jak to daje możliwość tworzenia spółdzielni socjalnej razem z osobami nie spełniającymi kryteriów socjalnych?***

Ustawa o spółdzielniach socjalnych daje możliwość członkostwa/zatrudniania osób niezagrożonych wykluczeniem społecznym, jednak – podobnie jak w wypadku definicji przedsiębiorstwa społecznego – wskazuje, że określony procent spośród wszystkich osób zatrudnionych musi posiadać status osoby zagrożeniem społecznym (ustawa określa szczegółowe warunki).

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Zatrudnienie - pytania

- *Możliwe jest zatrudnienie na część etatu, jednak ze względu na **jakość miejsca pracy** nie może to być mniej niż 1/4 etatu, a w przypadku umów cywilno-prawnych na okres nie krótszy niż 3 miesiące i obejmujący nie mniej niż 120 godzin pracy łącznie przez wszystkie miesiące.*
- *Czy możliwa jest sytuacja że PS zatrudnia na umowę cywilno-prawną na okres np. 12 miesięcy na 120 godzin?*

Nie, ponieważ istotny jest cel przedsiębiorstwa społecznego i jego podstawowe cechy – **jakość i trwałość miejsc pracy.**

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Zatrudnienie - pytania

- *Co z zapisami art. 187 Prawo spółdzielcze?*

(Art. 187. Spółdzielnia może rozwiązać z członkiem spółdzielczą umowę o pracę w czasie trwania członkostwa, z zachowaniem przewidzianego w Kodeksie pracy okresu wypowiedzenia, w razie: 1) zmniejszenia na podstawie uchwały rady spółdzielni stanu zatrudnienia podyktowanej gospodarczą koniecznością; 2) przyznania członkowi prawa do emerytury)

Art. 187 ustawy Prawo spółdzielcze nie stoi w sprzeczności z definicją przedsiębiorstwa społecznego. Może zdarzyć się sytuacja, kiedy spółdzielnia zastosuje art. 187 w stosunku do wszystkich członków będących pracownikami i jednocześnie nie zatrudnia co najmniej 3 osób niebędących członkami spółdzielni (brak 3 pracowników w spółdzielni). W takim wypadku spółdzielnia ta nie jest przedsiębiorstwem społecznym.

Zatrudnienie - pytania

- *Co z zapisami art. 201 Prawo spółdzielcze?*

(Art. 201. § 1. Statut może przewidywać zatrudnienie wszystkich lub niektórych członków nie na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, lecz na podstawie umowy o pracę nakładczą, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, jeżeli jest to uzasadnione rodzajem działalności spółdzielni. Spółdzielnia ma obowiązek równomiernie rozdzielać pracę między tych członków, z uwzględnieniem ich kwalifikacji. § 1a. Statut może przewidywać także zatrudnienie wszystkich lub niektórych członków na podstawie umowy o pracę).

Art. 201 ustawy Prawo spółdzielcze nie stoi w sprzeczności z definicją przedsiębiorstwa społecznego.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Zatrudnienie - pytania

- *Jak traktować umowy cywilno-prawne, którym na dzień badania statusu, nie upłynęły jeszcze 3 miesiące obowiązywania (w związku z czym nie da się ustalić liczby przepracowanych godzin), a ich łączny czas trwania wynikający z umowy obejmuje więcej niż 3 miesiące? Czy ich nie bierze się pod uwagę?*
- Od 1 stycznia 2017 r. zleceniodawcy podpisujący umowy ze zleceniobiorcami zobowiązani są prowadzić ewidencjonowanie czasu pracy.
- W 2018 r. godzinowa stawka minimalna dla zleceniobiorcy wynosi 13,80 zł. **Konsekwencją wprowadzenia stawki minimalnej przy umowie zlecenia jest konieczność posiadania wiedzy o ilości godzin pracy na podstawie tej umowy.** Nie wystarczy już zapis określający wysokość wynagrodzenia dla zleceniobiorcy. Kwota wynagrodzenia na umowie może bowiem nie odpowiadać faktycznemu wynagrodzeniu, jakie należy się zleceniobiorcy z uwagi na liczbę godzin pracy w danym okresie. Dlatego, zgodnie z art. 8b ust. 1 ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, strony umowy zlecenia lub o świadczenie usług powinny określić w tej umowie sposób potwierdzania liczby godzin pracy na podstawie tych umów.
- Umowy cywilnoprawne, którym na dzień badania statusu nie upłynęły 3 miesiące obowiązywania, a są one dłuższe niż 3 miesiące, a z umowy wynika, że przewidywane jest spełnienie warunku minimalnej ilości godzin, spełniają kryteria określone w definicji przedsiębiorstwa społecznego

Zatrudnienie - pytania

- *Jak policzyć umowę o dzieło? Tam zazwyczaj nie podaje się godzin.*
- Umowa o dzieło winna spełniać wszystkie określone prawem warunki (Sąd Najwyższy: **Ocena charakteru umowy zależy nie od jej nazwy, ale od rzeczywistej treści oraz celu i zgodnego zamiaru stron**). Ze względu na cel i charakter PS (trwałość i jakość miejsc pracy, reintegracja społeczna i zawodowa) nie jest to preferowana forma zatrudnienia, dlatego powinno się wnikliwie badać, czy rzeczywiście jest to umowa o dzieło. Jest to w interesie PS.
- Jeżeli z zapisów umowy nie wynika ilość godzin przeznaczonych na wykonanie dzieła, proponuje się, żeby OWES przy badaniu statusu PS pobierał oświadczenie o ilości godzin przeznaczonych na wykonanie dzieła.

Zatrudnienie - pytania

- ***Do obliczenia wskaźnika zatrudnienia musimy mieć 50% osób np. bezrobotnych – w tabeli jest mowa o oświadczeniu PS i pracownika o posiadaniu statusu osoby zagrożonej wykluczeniem społecznym. Czy samo oświadczenie jest wystarczające? Skoro definicja osoby bezrobotnej nie wymaga rejestracji w up?***
- **Oświadczenie jest wystarczające.**

(osoby bezrobotne – osoby pozostające bez pracy, gotowe do podjęcia pracy i aktywnie poszukujące zatrudnienia. Niezależnie od spełnienia powyższych przesłanek, zarejestrowani bezrobotni są zaliczani do osób bezrobotnych. Osobami bezrobotnymi są zarówno osoby bezrobotne w rozumieniu Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, jak i osoby zarejestrowane jako bezrobotne. Definicja nie uwzględnia studentów studiów stacjonarnych, nawet jeśli spełniają powyższe kryteria. Osoby kwalifikujące się do urlopu macierzyńskiego lub rodzicielskiego, które są bezrobotne w rozumieniu niniejszej definicji (nie pobierają świadczeń z tytułu urlopu), są również osobami bezrobotnym.)

Zatrudnienie – pytania

Badamy status PS na dzień 22.03

- ***Mamy zatrudnioną osobę od 20.01 do 31.07 – umowa obejmuje więcej niż 3 miesiące, natomiast z ewidencji czasu pracy jesteśmy w stanie wykazać jedynie ile przepracowała w styczniu i lutym – jak potraktować tą osobę. Czy liczyć tylko pełne minione miesiące skoro nie wiemy ile godzin będzie w kolejnych miesiącach? I idąc dalej - jeśli osoba miałaby w umowie, że zlecenie obejmuje średnio 50h/miesięcznie ale w styczniu i lutym było np. po 10h, jak to traktować?***
- **Należy wziąć pod uwagę cel i charakter przedsiębiorstwa społecznego, a także cel i charakter zatrudnienia (umowa i rzeczywiste jej wykonanie). W takim wypadku należy monitorować status przedsiębiorstwa społecznego na bieżąco.**

Weryfikacja statusu przedsiębiorstwa społecznego

Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej dokonuje weryfikacji:

1. w pierwszej kolejności przedsiębiorstw społecznych wspartych w ramach swojej dotychczasowej działalności;
2. następnie pozostałych przedsiębiorstw społecznych działających na obszarze subregionu, które nie korzystały ze wsparcia obecnego OWES.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Weryfikacja statusu przedsiębiorstwa społecznego

- Lista przedsiębiorstw utworzona do czerwca 2018 będzie aktualna do grudnia 2019 roku, bez potrzeby kolejnej weryfikacji poszczególnych podmiotów w niej ujętych. Chyba że zachodzą przesłanki innego terminu weryfikacji, chyba że zachodzą przesłanki innego terminu weryfikacji
- Proces weryfikacji przebiega inaczej w przypadku spółdzielni socjalnych i w przypadku innych podmiotów ekonomii społecznej

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Weryfikacja statusu przedsiębiorstwa społecznego – spółdzielnia socjalna

W przypadku spółdzielni socjalnych do weryfikacji niezbędne są:

1. aktualny wyciąg z rejestru przedsiębiorców (wygenerowany z ze strony ems.ms.gov.pl) – może to samodzielnie zrealizować OWES;
2. oświadczenie spółdzielni o zatrudnianiu co najmniej 3 osób na nie mniej niż $\frac{1}{4}$ etatu w przypadku zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę lub spółdzielczą umowę o pracę a w przypadku umów cywilno-prawnych na okres nie krótszy niż 3 miesiące i obejmujący nie mniej niż 120 godzin pracy łącznie przez wszystkie miesiące 3 oraz uchwałę zarządu lub walnego zebrania członków lub zapis statutu odnoszący się do spełnienia wymogu limitu wynagrodzeń

Zastrzeżenie: Spółdzielnia socjalna zgodnie z ustawą musi posiadać nie mniej niż 5 członków (co nie zawsze musi być tożsame ze stanem zatrudnienia). Ustawa zezwala na czasowy mniejszy skład spółdzielni dając czas od 3 do 12 miesięcy na uzupełnienie składu. W tym przypadku zgodnie z definicją Wytycznych, przyjmuje się, że skład ten nie powinien być mniejszy niż 3 pracowników, aby uznać ją za istniejące przedsiębiorstwo społeczne. Podobnie istniejącym PS jest spółdzielnia socjalna, utworzona przez osoby prawne, która jeszcze nie zatrudniła wszystkich 5 pracowników, zgodnie z art. 5a ustawy o spółdzielniach socjalnych.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

OŚWIADCZENIE SPÓŁDZIELNI SOCJALNEJ WNIOSKUJĄCEJ O NADANIE STATUSU PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNEGO

My niżej podpisani⁶

Imię i nazwisko	Funkcja w przedsiębiorstwie
1.	
2.	
3.	

reprezentujący spółdzielnię socjalną

--

(nazwa podmiotu)

świadomi odpowiedzialności karnej wynikającej z art. 233 § 1 kodeksu karnego przewidującego karę pozbawienia wolności do lat 3 za składanie fałszywych zeznań oświadczamy, że na dzień złożenia wniosku o nadanie statusu przedsiębiorstwa społecznego, reprezentowana przez nas spółdzielnia socjalna:

1. zatrudnia ogółem *(proszę o podanie liczby)* pracowników
2. zatrudnia pracowników na podstawie następujących form oraz wymiaru zatrudnienia:
  - a) spółdzielczej umowy o pracę *(proszę o podanie liczby pracowników oraz wymiaru etatów),*
  - b) umowy o pracę *(proszę o podanie liczby pracowników oraz wymiaru etatów),*
  - c) umowy zlecenia *(proszę o podanie liczby pracowników),*
3. Przedsiębiorstwo spełnia wymogi limitów wynagrodzeń, co oznacza, że wynagrodzenia wszystkich pracowników, w tym kadry zarządzającej są ograniczone limitami tj. nie przekraczają wartości, o której mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie i przedstawia w załączeniu uchwałę Zarządu, (lub Walnego Zebrania lub zapis statutu odnoszącą się do spełnienia wymogu).

.....
(miejscowość, data)
ekonomii społecznej)

.....
(podpisy osób uprawnionych do reprezentacji podmiotu

Powyższe informacje zostały dodatkowo zweryfikowane/nie wymagały dodatkowej weryfikacji⁷ na podstawie wglądu w dokumentację podmiotu ubiegającego się o nadanie statusu PS.

.....
(miejscowość, data)

.....
(podpis pracownika OWES)

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

ska

Europejski Fundusz Społeczny

Weryfikacja statusu przedsiębiorstwa społecznego - inne PS

W przypadku innych podmiotów (stowarzyszenie, spółdzielnia pracy lub spółdzielnia inwalidów, fundacja, spółka non profit) do weryfikacji niezbędne są:

1. aktualny wyciąg z rejestru przedsiębiorców (wygenerowany ze strony ems.ms.gov.pl) – może to samodzielnie zrealizować OWES lub inne dokumenty świadczące o prowadzeniu działalności oświatowej, kulturalnej lub odpłatnej pomocy publicznej;
2. oświadczenie podmiotu na dzień weryfikacji statusu PS w zakresie liczby zatrudnionych (co najmniej 3 zatrudnionych na nie mniej niż 1/4 etatu w przypadku zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę lub spółdzielczą umowę o pracę a w przypadku umów cywilno-prawnych na okres nie krótszy niż 3 miesiące i obejmujący nie mniej niż 120 godzin pracy łącznie przez wszystkie miesiące), formy oraz wymiaru zatrudnienia oraz statusu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Status osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, dodatkowo jest potwierdzony dokumentami posiadanymi przez PS (bez konieczności ich weryfikacji przez OWES
3. uchwała zarządu lub walnego zebrania lub zapis statutu odnoszący się do spełnienia wymogu limitu wynagrodzeń.
4. zapis statutu lub uchwała organu dotycząca udziału pracowników w zarządzaniu lub zasadach partycypacji pracowników;
5. zapis statutu lub uchwała Walnego Zgromadzenia o niedystrybuowaniu zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczenie go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa, jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną lub na działalność pomocy publicznej prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;

**OŚWIADCZENIE PODMIOTU WNIOSKUJĄCEGO O NADANIE STATUSU
PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNEGO**

My niżej podpisani⁸

Imię i nazwisko	Funkcja w przedsiębiorstwie
1.	
2.	
3.	

reprezentujący podmiot ekonomii społecznej

--

(nazwa podmiotu)

świadomi odpowiedzialności karnej wynikającej z art. 233 § 1 kodeksu karnego przewidującego karę pozbawienia wolności do lat 3 za składanie fałszywych zeznań oświadczamy, że na dzień złożenia wniosku o nadanie statusu przedsiębiorstwa społecznego, reprezentowany przez nas podmiot ekonomii społecznej:

4. zatrudnia ogółem (*proszę o podanie liczby*), w tym:
  - a) (*proszę o podanie liczby*) pracowników z grup o których mowa w rozdziale 3, pkt 28 lit. a i (1) wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego (osoby te stanowią minimum 50% ogólnej liczby zatrudnionych)
lub
  - b) (*proszę o podanie liczby*) pracowników stanowią osoby o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub osób z zaburzeniami psychicznymi, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego
- osoby te stanowią minimum 30% ogólnej liczby zatrudnionych.
lub
  - c) realizują usługi socjalne użyteczności publicznej, o których mowa w wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020
- osoby te stanowią minimum 20% ogólnej liczby zatrudnionych.
5. zatrudnia pracowników na podstawie następujących form oraz wymiaru zatrudnienia:
  - f) umowy o pracę (*proszę o podanie liczby pracowników oraz wymiaru etatów*),
  - g) spółdzielczej umowy o pracę (*proszę o podanie liczby pracowników oraz wymiaru etatów*),
  - h) umowy zlecenia (*proszę o podanie liczby pracowników*),
  - i) innych form zatrudnienia (*proszę o podanie liczby pracowników oraz wymiaru etatów*).

Fundus Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Fundus Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

6. Przedsiębiorstwo posiada dokumenty, potwierdzające przynależność pracowników, o którym mowa w pkt 4, do określonych grup zagrożonych włączeniem społecznym, zgodnie z wskazaniem w niniejszym oświadczeniu.
7. Przedsiębiorstwo spełnia wymogi limitów wynagrodzeń, co oznacza, że wynagrodzenia wszystkich pracowników, w tym kadry zarządzającej są ograniczone limitami, tj. nie przekraczają wartości, o której mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie i przedstawia w załączeniu uchwałę zarządu, (lub walnego zebrania lub zapis statutu) odnoszącą się do spełnienia wymogu).
8. Przedsiębiorstwo spełnia wymogi dotyczące udziału pracowników z zarządzaniu lub zasadach partycypacji pracowników co oznacza, że struktura zarządzania przedsiębiorstwa społecznego lub jego struktura własnościowa opiera się na współzarządzaniu w przypadku spółdzielni, akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji pracowników, co podmiot określa w swoim statucie lub innym dokumencie założycielskim, na co przedstawia zapis statutu lub uchwałę walnego zgromadzenia odnoszące się do spełnienia wymogu;

.....
.....
(miejscowość, data)
(miejscowość, data)

.....
.....
(podpisy osób uprawnionych do reprezentacji podmiotu
ekonomii społecznej)

Powyższe informacje zostały dodatkowo zweryfikowane/nie wymagały dodatkowej weryfikacji⁹
na podstawie wglądu w dokumentację podmiotu ubiegającego się o nadanie statusu PS.

.....
.....
(miejscowość, data)

.....
.....
(podpis pracownika OWES)

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Weryfikacja statusu przedsiębiorstwa społecznego

W przypadku wątpliwości osoba wypełniająca wniosek ze strony OWES może dodatkowo zwrócić się o:

1. tekst statutu bądź innego dokumentu stanowiącego podmiotu (np. umowa spółki),
2. sprawozdanie finansowe za ostatni zamknięty rok obrotowy (w tym bilans, rachunek zysków i strat oraz informacja dodatkowa), a w przypadku, gdy podmiot zgodnie z obowiązującymi przepisami nie sporządził i nie zatwierdził sprawozdania – dokumentacja finansowa za okres od dnia powstania tego podmiotu,
3. dokumentację dotyczącą działalności oświatowej, w tym w szczególności aktualne zaświadczenie o wpisie do ewidencji szkół i placówek niepublicznych (na podstawie art. 82 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty) lub
4. dokumentację dotyczącą działalności kulturalnej, w tym w szczególności sprawozdanie merytoryczne z działalności,
5. dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ZUS (ZUS P ZUA) (do wglądu),
6. kopię umowy o pracę, spółdzielczej umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej (do wglądu),
7. informację dodatkową do sprawozdania finansowego, a w przypadku, gdy podmiot zgodnie z obowiązującymi przepisami nie sporządził i nie zatwierdził sprawozdania – dokumentacja za okres od dnia powstania tego podmiotu,
8. dokumenty potwierdzające ogólny stan zatrudnienia w podmiocie (do wglądu).

Weryfikacja statusu przedsiębiorstwa społecznego

- W przypadku poszczególnych wymagań zatrudnieniowych (wymiar czasu pracy etc.) należy kierować się zapisami załącznika nr 3 Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.
- W przypadku wątpliwości odnośnie do nadania lub odmowy uznania podmiotu za przedsiębiorstwo społeczne OWES powinien skierować wniosek o rozstrzygnięcie do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (załącznik nr 4), który podejmuje decyzję w trybie i na zasadach określonych w Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020. Podmiot ekonomii społecznej, któremu odmówiono statusu przedsiębiorstwa społecznego może również skierować wniosek w tej sprawie do ROPS.

Weryfikacja statusu przedsiębiorstwa społecznego

Wypełnioną kartę wraz z oświadczeniami i załączonymi dokumentami Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej pozostawia we własnej dokumentacji, przekazując i uzupełniając dane tabeli (załącznik nr 5) na zasadach i w terminach uzgodnionych z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Weryfikacja statusu przedsiębiorstwa społecznego

l.p.	nazwa PS	REGON	NIP	forma prawna	telefon	email	miejsowość	ulica, numer budynku /lokalu	kod pocztowy	poczta	adres strony internetowej	data nadania statusu przez OWES	data obowiązywania statusu PS	branża 1	branża 2	branża 3	opis działalności (do 240 znaków)
1																	
2																	
3																	

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

KARTA STATUSU PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNEGO

Numer Ewidencyjny Wniosku (wypełnia OWES)	.....
Data wpływu wniosku (wypełnia OWES)	.....

1) Nazwa Wnioskodawcy

2) Adres siedziby Wnioskodawcy

3) Numer REGON Wnioskodawcy

4) Numer NIP wnioskodawcy

5) Dane kontaktowe (numer telefonu, adres email)

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

6) Adres strony internetowej (jeśli jest)

7) Forma prawna przedsiębiorstwa społecznego:

- a) Spółdzielnia socjalna
- b) Stowarzyszenie
- c) Fundacja
- d) Spółka non profit
- e) Inna - proszę o podanie formy prawnej

8) Czy podmiot ekonomii społecznej ubiegający się o status przedsiębiorstwa społecznego korzysta ze wsparcia Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej?

- TAK
- NIE (proszę przejść do pytania numer 9)

9) Wnoszę o weryfikację statusu przedsiębiorstwa społecznego w związku z (proszę zaznaczyć X właściwe):

przystąpienie podmiotu do korzystania z usług wsparcia doradczego dla istniejących PS (usług biznesowych)	
udzieleniem wsparcia finansowego dla istniejących PS	
w związku z przekształceniem PES w PS	
w związku z funkcjonowaniem jako PS w dotychczasowej postaci bez korzystania z usług OWES	

10) W jakiej branży działa przedsiębiorstwo społeczne? (proszę o zaznaczenie max. trzech najważniejszych kategorii)

- 1 usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej
- 2 budownictwo
- 3 dom i ogród
- 4 edukacja i kultura
- 5 gastronomia, w tym catering

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Dziękuję za uwagę

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

